

wereidvermaardheden, die in deze 350 jaren aan haar hebben gedoopt of gestudeerd.

Tot op den huidigen dag staat zij in het buitenland hoog aangeschreven.

En toch doet haar historie ons weemoedig aan. Toen gold de theologie en dan de Gereformeerde theologie er als de kroon der wetenschappen.

Thans is de theologie banneling en heeft de godsdienstwetenschap haar plaats ingenomen. Haar z.g.n. Theologische Faculteit was in de 19de eeuw en is ook nu nog het bolwerk van het Modernisme.

Bij de opening was het *Soli Deo Gloria* er schering en inslag.

Thans viel er in de rede van den Rector Magnificus geen zweem van te bespeuren en werd de moderne, god-looze, strafrechttheorie er als top-punt van wijsheid gehuldigd.

Betrekkelijk vroeg reeds trad het bederf in.

Het humanisme won het van de reformatische beginselen.

De historie der Leidsche Hoogeschool zij ons tot leering.

Humanisme en Reformatie verdragen elkander niet.

Zoodra onze wetenschap ruimte zou geven aan het humanisme, zou ook haar goud verdonkerd worden.

Daarvoor beware ons Hij, die Zijn eer aan geen ander geeft.

— Gelijksstelling.

Het Hospitium te Kampen werd door de firma Dekker te Goes verblijd met een orgel.

Zoals we reeds bekend maakten, heeft ook het Hospitium aan de Vrije Universiteit een orgel noodig.

Wie zorgt hier voor gelijkstelling?

— Ingenomenheid en klacht.

De oratie van Dr Palache wordt door sommigen met ingenomenheid begroet.

Met een ingenomenheid, die sterk verrast.

Het is toch bekend, dat zoowel de Litterarische als de „Theologische“ Fakulteit en de Curatoren aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam anderen hadden voorgedragen.

Prof. H. H. Groenewegen komt er rood voor uit, dat Prof. Böhl van Groningen de man zijner keuze was.

Niettemin heeft Dr Palache zijn hart weten te stelen.

Hij verklaart in „De Hervorming“, „dat diens voortreffelijke rede alle bezorgdheid over het optreden van een Jood onder de theologen aanstonds deed verdwijnen, en dat zij met sympathie kennis namen van de klare aanwijzing van zijn wetenschappelijk standpunt en methode. En nu de rede voor ons ligt, aarzelt ik niet te verklaren, dat alle redelijke grond van bezwaar, om aan een joodsch geleerde van zijn beteekenis het onderwijs in de uitlegging des Ouden Testaments op te dragen, geheel is weggevallen“.

Hartelijker „soyez le bienvenu“ (welkom), kon van de zijde zijner kollega's kwalijk zijn toegevoegd.

Geen leven van kat en hond staat te vreezen, maar men kan zich voorbereid houden op de lieflijke uitingen van een entente cordiale.

Ja, Prof. Groenewegen gaat nog verder.

De Gemeenteraad heeft volgens hem door de benoeming van Dr Palache het uitzicht geopend op een nieuwen bloei harer „Theologische“ Faculteit.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

„Wij wilden Jezus wel zien.“ II.

Er zijn nog andere landen, waar de literatuur plaats maakt voor het religieuze sentiment, ook gelijk het zich herkennen wil in den Christus der kunstzinnige aanschouwing.

Nog eens: men kan hier veel te gauw juichen. Lettende op de literatuur van Noorwegen heeft een Roomsche gezegd: „We leerden Noren kennen, die brachten profetieën van dagen zoo schoon als de heerlijkste, die ooit onze wereld beschenen; en waar in de Noordgedachtenwereld godgeleerden als Krogh—Tønning verschijnen met de volle Boomsche zon in het hart, daar is het voorspel aan gang van de schoonheid der kunst op weg naar de waarheid van 't geloof.“

Maar de ervaring leert, dat ook onze tijd ten dezen tegenovergestelde stroomingen verbinden kan, evenals een vroegere periode. Inderijd heeft, als men 't gelooven mag, elke IJslandsche boerenhut een vertaling van Klopstocks Messias voorhanden gehad, bezorgd door den beroemden dominee Jon Thorlaksson (1744—1819), ongeveer in dezelfde periode, waarin de litteratuur-jurist Magnus Stephensen (1762—1833), rationalist als hij was, een kerklied aldus beginnen kon: „Onze God, Jehova, Jupiter....“ En een dergelijke worsteling van tegenstrijdige stroomingen beleef men daarginds ook nu nog. Aan den eenen kant staan litterair-stichtelijke werken van Arne Garborg (geb. 1851), den tot het christendom weergekeerde vrijdenker, die schrijft over: Jesus Messias (1906), en Den Buitkomne Messias (= de verloren Messias, 1907). Doch tegenover het pleit van dezen man voor den historischen Jezus, ontdaan van alle theologische windselen, staat dan weer het in 1925 verschenen boek van Georg Brandes: Sagnet om Jesus (de sage van Jezus), waarin de schrijver wil aantoonen, dat Jezus nooit geleefd heeft.

leit. „Ik weet niet of B. en W. en de gemeenteraad zich ten volle bewust zijn geweest, dat dit een daad is van principiële beteekenis.... Hiermede toch is zoo duidelijk mogelijk uitgesproken: dat de theologie der Universiteit meer en iets anders is dan een verzameling studiën, waarmede kerkelijke belangen worden gediend — dat zij is: wetenschap van den godsdienst, dus een groep studiën met het zuiver wetenschappelijk doel om het machtigst verschijnsel van menschelek geestesleven in zijn letterkundige, geschiedkundige, zielkundige uitingen te onderzoeken en zijn betrekking tot het hooger denken van onzes tijds te bepalen.“

Of, om het eenvoudiger te zeggen: de Gemeenteraad heeft hiermee in beginsel uitgesproken, dat de „theologische“ Faculteit niet is een inrichting tot opleiding van predikanten, maar een stichting, waar de wetenschap van den godsdienst om haar zelf beoefend wordt.

Men zal moeten toegeven, dat een hooger stemmen van zijn lofheid nauwelijks mogelijk is.

De meening van Prof. Groenewegen is, om het op z'n Hegelsch uit te drukken, in haar tegendeel omgekeerd.

Niet minder verrassend is het standpunt, dat Pater P. H. A. Starmans in „De Maasbode“ innam.

Hij begint zijn bespreking van Dr Palache's oratie zoo: „Met begrijpelijke belangstelling — en laat er ons aanstonds aan toevoegen — met groote voldoening namen wij kennis van bovenstaande inaugurele rede van den Joodschen geleerde Palache“.

Met de methode van uitlegging van het Oude Testament, door Dr Palache gevolgd, kan de Roomsche schrijver zich vrijwel vereenigen. Want volgens hem heeft het „van zijn eerste tot zijn laatste letter“ geïnspireerd zijn van den Bijbel niets te maken met het letterkundig en historisch karakter der Bijbelverhalen.

Moet men zich niet verwonderen over de Roomsche lenigheid?

Zij kan zich in allerlei bochten wringen, haar geleerden kunnen de evolutie-theorie huldigen, het historisch karakter van Gen. 1—3 in een dichterlijk omzetten, als zij tevens maar zekere kerkelijk-geijkte stellingen uitspreken.

Dat Rome op zichzelf er niet rouwig om is, dat een Jood benoemd is, is nog al begrijpelijk. Daarmee is immers een bres geschoten in den muur der traditie, dat de „theologische“ Fakulteiten aan de Openbare Universiteiten in dienst staan van het „Protestantisme“.

Er worden echter ook andere gevoelens openbaar. De orthodoxe Joden zijn blijken het „Alg. Israël. Weekblad“ over de rede van Dr Palache allesbehalve gesticht. Zij zijn er over verontwaardigd, dat hij op die manier de „thora“ aanrandt.

Maar het luistert toch Ds Lingbeek in „De Gereformeerde Kerk“.

Deze penvoerder van de Confessioneele verstaat de kunst van klagen trouwens.

Noemt hij de Gereformeerden bij voorkeur „Afgescheidenen“ of „Neo-Gereformeerden“, hem komt weidig de naam van Neo-Doleerende toe.

Onze Neo-Doleerende broeder dan klaagt, doloert, dat de Gereformeerden over de benoeming van Dr Palache niet met hem medeklagen.

Hij vernieuwt het verwijt: ik heb klaagliederen gezongen en gij hebt niet geweend.

Als het Ds Lingbeek tot troost kan strekken, wil ik gerne dit verklaren: ik zou er mij in verheugen, wanneer morgen aan den dag alle modernistische professoren in de verschillende „theo-

Zoo blijkt de zooveel beluisterde profetie van de christianisering der kunst in Noorwegen voorloepig niet meer dan een droom.

Maar dit neemt niet weg, dat de stem toch weer gehoord is, ook in het land van ijs en van fjorden en fjelden: „wij wilden Jezus wel zien.“

De kentering der geesten is wel treffend.

Eerst is daar geweest Henrik Wergeland (1808—1844), predikantszoon, litterator, die in zijn „Skabelsen, Mennesket og Messias“ (Schepping, Menschheid en Verlosser, 1830) wel den Messias belijdt, maar dan toch zoo, dat hij tevens propagandist kan zijn voor Rousseau en Shelley; het werk is vrucht der Juli-revolutie; zelf noemde de dichter zijn dramatische allegorisch-filosofisch product een „bijbel der republieken“. Later moge in „Kroonpretendenten“ en in „Keizer of Galileër“ Ibsen andere dan religieuze kwesties stellen, toch worden ze in die sfeer der religie ondergebracht en beantwoord (1864 en 1866). En dan Brand van Ibsen, Brand met zijn:

Jezus, 'k riep zoo vaak uw naam,
Nooit zijt gij tot mij gekomen....

Brand met zijn vechten tegen de slapheid en halfheid van het leeg Zondagschristendom, met zijn stoere pleit voor den absoluten eisch en met zijn toornen tegen het spel der zelfvoldaners met de satisfactieel van het christendom.

Ja, Brand van Ibsen, van wien men liefst lezen wil zonder te willen weten, dat zijn auteur eens heeft gezegd: „Het leven kon goed genoeg zijn, als wij maar vrij mochten zijn van die lummels, die ons arme lui de deur plat loopen met den idealen eisch.“ Maar — hij heeft het gezegd; en de waarde van Ibsen's werk voor het christendom, ook voor de verbintenis tusschen den aesthetischen en den christelijken mensch, wordt door dit typeerende woord in haar betrekkelijke geringheid geïllustreerd. En van den apostaat van het chris-

logische“ Fakulteiten door orthodoxe, zeg, door „konfessioneele“ hoogleraren konden worden vervangen.

Wij als Gereformeerden zouden het daardoor minder rustig krijgen.

Want door geen enkele richting worden wij zoo fel bestreden als door de konfessioneele.

Als de konfessioneele zulk een macht bekwaamen aan de Universiteiten, zouden zij ons zeker nog sterker bestrijden.

Maar dat zouden we er voor over hebben.

Want laten we niet op verschillende woordvoerende personen, maar op de beginselen, dan staan de konfessioneele dicht bij ons.

Doch de kwestie of een modernist van „protestantischen“, dan wel van „Joodschen“ huize zij worden benoemd, laat ons geheel en al koud.

Dat is een verschil van neus, maar en uitspraak. Meer niet.

En beide soorten van modernisten blijken, getuige Prof. Groenewegen, het best met elkander te kunnen vinden.

Bij de Anti-Semieten willen we niet worden ingedeeld.

Maar al zou het ons goed doen indien konfessioneele hoogleraren de zetels der modernistische innamen, daarmee spreken we nog niet uit, dat de konfessioneele hierop recht hebben.

De Christelijke Overheid heeft ten opzichte van de benoemingen ook een roeping.

Maar Ds Ringbeek verwacht te zeer de Christelijke Overheid met een Nederlandsch Hervormde Overheid.

Een „theologische“ Fakulteit, die een bepaald Nederlandsch Hervormd karakter zou dragen, is voor ons veroordeeld.

En als we dan liever Prof. Böhl dan Prof. Palache aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam zagen, worden we niet gedreven door het motief, dat Prof. Böhl Nederlandsch Hervormd is, maar omdat hij niet modernistisch is, al is zijn „orthodoxie“ de onze niet.

Heel ons oordeel wordt hierdoor beheerscht, of men verder of dichter van ons Gereformeerd beginsel afstaat.

Hoewel zeer zeker de kwestie van de Theologische Fakulteiten aan de Openbare Universiteiten ons ter harte gaat en wij haar allermint zoo slecht mogelijk wenschen, gelijk booze tongen fluisteren, hebben we op het terrein van het Hooger Onderwijs te veel opbouwend werk te verrichten, dan dat ons veel tijd tot klagen zou overblijven.

Maar Ds L. c.s. hebben geen opbouwend werk aan de hand en daarom hebben zij plenty tijd om te klagen.

Daar heeft men meteen het onderscheid tusschen de Doleantie van '86 en de Neo-Doleantie van Ds Lingbeek.

De Doleantie van '86 bouwde.

De Neo-Doleantie van Ds Lingbeek en de zijnen klaagt en kermt alleen.

HEPP.

DOOR AMERIKA.

IX.

New-Yorks Winkeldistrikt

In het winkeldistrikt ziet men natuurlijk New-York op z'n gezelligst. Maar dan moet men er om denken, dat de groote zaken om 6 uur sluiten. Gedwongen winkelsluiting bestaat er niet. Doch de

tendom Björnson is natuurlijk nog minder te verwachten geweest; menschen, die later inslikken moeten een woord als Björnson schreef aan den staatsman Sverdrup: „ik ben een christelijk man; ik sta op den bodem van 't kindergeloof....“ zulke menschen kunnen duizendmaal preken, dat zij het niet hebben tegen het christendom van de kerk, maar tegen de kerk van het christendom, doch de eerlijke, althans zuivere, onderscheiding tusschen die twee is hun zelf onmogelijk geworden. In „Bovenmenselijke kracht“ I en II is de kwestie van het christendom dan ook — niet zonder eenige ironie — al te veel de kwestie van den dominee, gelijk ook bij Jonas Lie en Alexander Kielland, dan man van het bijtend tegen de kerk gericht sarcasme.

Men ziet, dat in al deze uitingen het geestesleven der litteraire profeten zich bezondigt niet alleen aan de objectieve waarheid van het christendom, doch zelfs ook aan zijn recht op een eerlijk onderzoek naar de waarachtigheid zijner hooge pretenties.

En daarom is van zoo groote beteekenis de reeds genoemde Arne Garborg. De omkeer in den geestelijken bewegingswil van dezen ex-vrijdenker is wel zeer duidelijk in zijn litteraire producten afgetekend. In 1878 verschijnt in feuilleton zijn: „Een Vrijdenker“, een hevig stuk, vol grimmigen hartstocht en vol opzet om 't geloof betaald te zetten, alles wat hij geleden had onder de verschrikkingen hem door dat geloof bezorgd in den tijd, toen hij thuis kennis maakte met den caricatuurvorm van geloof in een vader, die in zelfmoord eindigde. In „Boerenstudenten“, 1883, is het nog wel niet wat het wezen moet, want „onze lieve Heer“ speelt hier de „narrenrol“ en, als Daniel Brant, Brant, een der helden van het boek, een psalm hoort zingen:

God geeft den Zijnen kleeren en brood
Terwijl zij zachtelijk slapen....

dan vindt het raadseltje, in dezen psalm opgegeven,

modepale
shops en
kelen toe
ieder na
blijven o

New-Y
men van
ten, dat
artikelen,
cijfers, w
misreken
Maar de
naam vo
of mante
meter, is
van zulk
doet het
Chicago
maar ove
dat men
oude we

Overigt
wel zeg
opene. D
kijken. E

Het m
elders, de
stoffige g
doorzicht
elkander
heeft me
docht al
op afzom
kopjes b
haar niet
paar and
lijke bedi
nam en

veerde. E
keer tuss
hiersstoel
men hem
artsen ter
Het eerst
decimeter
een niet
merd gez
ook de s
sel doen

lijk staat
nagels te
voorwerp
drie men
gewreven
spoed sta

Van sc
tikulier a
men ze n
houdt zij
die men
en in den
de week,
stapt me
een pype
type in
komt een
schoenpo
land.

Haastig
tant kan
als men
tijd heeft
bedient.

bij Daniël
zijn de b
en de do
kritiek; o
wraagen s
neus, 1891
verwijfeli
lust tot de

Doch da
tendom“ i
vrijdenkers
op de parti
ten verdra
stelling is
overwonne
mensch, d
En in „Vre
van den r
zijn wanho
met hem g
het christe
christendom
zeker mins
of de kerk
Later wor
gewezen in
tale Kanaa
zelf, maar
als het teek
(De Heel) is
(evenals, l
ook allerm
De roeping
te doen v
Zoo bew
de ziel ont
crust aan
trokken be
protestore

oxe, zeg, door
en worden ver-

het daardoor

worden wij zoo

ioneele.

macht bekwa-

zij ons zeker

ver hebben.

illende woord-

beginzelen, dan

ons.

mist van „pro-

thien" huize zal

en al koud.

ar en uitspraak

ten blijken, ge

t met elkander

niet worden in

indien konfes-

modernistische

g niet uit, dat

hebben.

n opzichte van

eer de Christe-

sch Hervormde

e een bepaald

zou dragen, is

dan Prof. Pa-

te Amsterdam

oor het motief

ormd is, maar

al is zijn „or-

beheerscht, of

reformeerd be-

van de Theolo-

Universiteiten

nist zoo slecht

igen fluisteren.

Hooger Onder-

verrichten, dan

berlijven.

douwend werk

plenty tijd om

heid tusschen

-Doleantie van

ek en de zijnen

HEPP.

keldistrikt

natuurlijk New-

oet men er om

ur sluiten. Ge-

niet. Doch de

minder te ver-

melikken moeten

den staatsma-

modepaleizen, meubileerinrichtingen, antiekwiteiten-shops en andere doen het vrijwillig. De dames winkelen toch in den namiddag. Tegen den avond gaat ieder naar zijn woonwijk. Slechts kleinere zaken blijven open.

New-York verstaat de kunst van etaleeren. Zou men van den Amerikaanschen volksaard verwachten, dat de vitrines zijn opgepropt met reklame-artikelen, voorzien van kaarten met reusachtige cijfers, waarop de prijzen worden vermeld, zoo misrekenen men zich. Natuurlijk zijn er zulke wel. Maar de betere winkels toonen zich daar te voor naam voor. Eén, maar dan ook schitterende, japon of mantel op een vesterafdeeling van drie bij vier meter, is geen zeldzaamheid. En de bekleding van zulk een ruimte getuigt van fijne smaak en doet het eenzame voorwerp des te beter uitkomen. Chicago doet daarin voor New-York niet onder, maar overtreft het misschien nog. Het is te merken, dat men bij de meest gedistingeerde steden in de oude wereld in de leer is geweest.

Overigens houdt de New-Yorksche, ja, ik mag wel zeggen, de Amerikaansche winkel van het opene. De voorbijganger moet er doorheen kunnen kijken. Elke klant moet als aanbeveling dienen.

Het meest typisch vond ik wel, zoo hier als elders, de barbershop, den kapperswinkel. Geen stoffige gordijntjes of spiegelsluiting beletten het doorzicht. Men ziet daar heeren en dames door elkander geplaatst op de hooge stoelen. Want wel heeft men hier en daar ook aparte damessalons, doch tal van dames schijnen geen prijs te stellen op afzonderlijke behandeling. Zij laten haar papekopjes bijwerken door den gewonen kapper, die haar niet meer berekent dan de heeren. In een paar andere steden zag ik ook, hoe een vrouwelijke bediende een heer inzepte en onder het mes nam en daarnaast een man een jonge dame serveerde. Een klein staaltje, hoeveel vrijer het verkeer tusschen de sexen is dan in Europa. De barbersstoel is van bijzondere makelij. Het best kan men hem vergelijken bij de zetels, waarin de tandartsen ten onzent hun patiënten laten plaats nemen. Het eerste werk van den kapper is u een paar decimeters naar omhoog te vjzelen. Dan hebt ge een niet door fleschjes en nikkelen bussen belemmerd gezicht in den spiegel. Maar meteen kan dan ook de schoenpoetser, soms een neger, uw schoeisel doen glimmen, indien gij dat wenscht. En tegelijk staat een meisje klaar om op uw wenk uw nagels te verzorgen. Indien ge de rol van lijdend voorwerp dus geheel wilt vervullen, wordt ge door drie menschen aan hoofd en ledematen gepoetst, gewreven, gesneden, gesmeerd. Met bekwamen spoed staat ge verjongd weer op straat.

Van schoenpoetsen gesproken, daar doet de partikulier al heel weinig aan. Ook in het hotel geeft men ze niet aan huisknecht of portier. Men onderhoudt zijn schoenen met een geprepareerden doek, die men als een kleine portefeuille kan opvouwen en in den zak meedragen. Eens of een paar keer in de week, als ze een goede beurt moeten hebben, stap men een winkel, meest in den vorm van een pijpenla, binnen. Daar staan stoelen, van het type in den barbershop, op een rijtje. En fluks komt een bediende met zijn glimmateriaal. Straatschoenpoetserij vindt men niet zooveel als in Holland.

Haastig helpen is de boodschap. In een restaurant kan men nog al eens lang moeten wachten, als men zich wil laten bedienen. Maar wie weinig tijd heeft, zoekt een gelegenheid, waar hij zichzelf bedient. Voor het overige echter houdt men niet

bij Daniël een grimmige oplossing: „de Zijnen, — dat zijn de burgemeester en de commissaris van politie en de dominee.“¹¹⁾ Maar er is al verzachting van de kritiek, er is al plaats voor humor in den eerst zoo wrangen schelder. In Traette Maend (Vermoeide Maand, 1891) gaat het dan ook reeds langs twijfel en vertwijfeling tot geloof, al zoeken sommigen nog den lust tot de satire achter dit werk.¹²⁾

Doch daarna komt de honger naar het „ware christendom“ bij dezen mensch op. De bewering, dat „de vriendenken van vriendenken dulden“ moge veel lijken op de parallele stelling, „dat de christenen geen christen verdragen“; er is toch verschil. Want de eerste stelling is de luchtige spot van wie het vriendenerschap overwonnen heeft, de tweede is de kreet van den mensch, die door het christendom verslonden wil zijn. En in „Vrede“ (Fred, 1892) moge Enok Haave, de held van den roman, die in zelfmoord ondergaat, niet van zijn wanhoop bevrijd zijn, al heeft de Heer op Tabor met hem gesproken, toch is het boek geen pleit tegen het christelijk geloof. Zelf zegt de auteur: „het was het christendom, dat de schuld kreeg. Maar de schuld had zeker minder het christendom, dan het christiaandom, of de kerkleer uit den tijd van Christiaan den zesden.“¹³⁾ Later wordt dan ook de weg tot het christendom zelf gewezen in Laeraren (De Leeraar, 1896). Pietisme en tale Kanaans mogen hier ijdelere heeten dan de ijdelheid zelf, maar de naam van Jezus wordt hier uitgeroepen als het teken, dat voert tot overwinning. In „I Helheim“ (De Hel) is de afwijzing van de Luthersche helleprediking (evenals, bewuster nog, in „De Verloren Messias“) dan ook allerminst een verloochening van den Nazarener. De roeping van de kerk is: de woorden van Jezus te doen verstaan, zoo heet het.

Zoo beweegt zich ook in de Noorsche litteratuur de ziel om den Gekruiste. En daarbij is een zedelijke etnat aan het woord gekomen, die niet maar in afgetrokken bespiegelingen, doch in daad en waarheid wil protesteren tegen de evolutionistische leer van Gun-

van treuzelen. Aan mijn horloge was een klein defect. In Amsterdam zou men stellig gevraagd hebben om over een paar dagen terug te komen. Maar in New-York ging ik een reparatie-inrichting binnen, in een paar minuten was het gebrek hersteld en... het kostte niets.

Kleinigheden komen in Amerika wel terecht. Kleinigheden zijn goed voor de verarmden. Die beginnen met spelden of spijkers te zoeken en worden in het eind soms miljonair. Maar anders breekt men er zich het hoofd niet mee. Dagbladen als „The World“ in New-York en de „Daily News“ maakten van deze mentaliteit een handig psychologisch gebruik. Om van de verkoopers niet geheel afhankelijk te worden, legden zij op bepaalde punten van de stad stapels kranten neer met de herinnering, dat elk nummer twee (Amerikaansche) centen kostte. Er werd geen toezicht op gehouden. Maar ieder, die een krant wegnam, legde ook trouw de centen neer. Er ontbrak niets aan. In Amerika wordt ongelooflijk veel gestolen. Maar voor zoo'n kleinigheid wil niemand een dief zijn.

Een andere typisch Amerikaansche winkel is de drugstore. Men vindt dien niet altijd op den hoek van een straat en volstrekt niet op elken straat-hoek, gelijk men mij hier in Holland wist te verzekeren. Deze drugstore (niet het Engelsche: apotheek, maar meer het Nederlandsche: drogisterij) is een soort necessaire. Het allernoodzakelijkste vindt men daar als in handig formaat bijeen. Zijt ge verkouden, hebt ge hoofdpijn, zijn misschien uw zenuwen niet in orde, in de drugstore zal men u helpen. Hebt ge eenig toiletartikel vergeten, in de drugstore zoekt ge niet vergeefs. Moet ge nog wat sigaren bij u steken, in de drugstore kunt ge kiezen uit verschillende merken. Meest ge eigenlijk nog even een prentbriefkaart wegsturen, gij kunt hier heel goede uitzoeken. Mogelijk kunt ge nergens beter terecht. En van stamps (postzegels) kan men u ook al voorzien tegen denzelfden prijs als in het postkantoor. Een droge keel gekregen? Ge wipt even op een der krukjes voor de toonbank en een of andere juice (sinaasappel, citroen-, zwarte besen- of een andere sap), een fleschje coca-cola (naar het heet: opwekkend voor het zenuwgestel), ginger-ale (gemberbier), root-beer (wortelbier), malted-milk (smaakt een beetje als bij ons fosco met spuitwater) staat dadelijk na bestelling voor u. Men kan zich niet anders dan verwonderen, dat in zoo'n kleine ruimte alle eerste benodigdheden met zulk een betrekkelijken overvloed aanwezig zijn. En dit moet er bijgezegd — het is er kraakzindelijk.

Ik sprak daar van sigaren. Misschien kan ik iemand, die naar Amerika wil gaan, nog een goeden raad geven. Ik had in 't geheel geen moeite aan de Amerikaansche keuken te wonnen. Maar met sigaren kon ik niet spoedig op streek komen. Ze hebben daar evenals in andere landen, de bewerking ondergaan, die men sausen noemt. Men haalt ze door een zekere vloeistof. Daardoor houden zij langer tegen en krijgen ook een smaakje, dat ik weefig vind, maar waarop anderen gesteld zijn. Met een Hollandsche sigaar doet men over 't geheel een Amerikaan geen dienst. „Ze vliegen zoo door de lucht“, luidt het vonnis. Maar de Hollander is van tegenovergesteld gevoelen. Welnu, ik kan mijn reizenden landgenoot aanraden het eens met het merk „Robert Burns“ te probeeren. Van de sigaretten zal hem denklijk wel „Melanchrino“ het best bevalen. (Voor deze aanbevelingen word ik niet gehonoreerd. Zoo veramerikaniseerd ben ik niet teruggekomen).

Ook de groote magazijnen en de warenhuizen

naar Heiberg (in Menneskets Genesis, 1878), volgens wien de zondeval de vrijheid gaf aan den mensch en die in het geslacht van Kain eigenlijk een weldaad ziet voor het leven en den groei der menscheit.¹⁴⁾

Ten slotte verdient de religieuze tendenz in de werken van Thomas Krag de vermelding.

* * *

Dat deze en dergelijke uitingen van den christelijken geest niet zonder betekenis zijn voor het geestesleven in het algemeen, is duidelijk. De nieuwste tijd geeft weer gaarne het woord aan de vertegenwoordigers der kleinere volken en de Skandinavische landen hebben wel niet het minst gemakkelijk een blijvende plaats zich veroverd in de wereldlitteratuur.¹⁵⁾

De Boomschen — en dat is toch in dezen tijd wel zeer opmerkelijk — kunnen dan ook zonder een zweem van ophiel, gewag maken van den geestelijken buit, die hun ook op het erf der Skandinavische letterkunde in handen valt. We noemen slechts Johannes Jørgensen met zijn Jorselafarhten (Jeruzalemtochten); een man, die „den langen, moeilijken weg afflegt van het materialisme, Darwinisme, anarchisme, atheïsme en anomalisme naar de katholieke waarheid“;¹⁶⁾ Werner von Heidenstam met zijn „De Pelgrimage van de H. Brigitta“; Selma Lagerlöf met haar Christus-legenden, waarin de Boomschen terecht „katholiserende tendenzen“ meenen te ontdekken; den dichter Sven Lidman, die „blijk geeft, zich ernstig ingeleefd te hebben in het gedachtenleven van den Katholiek“; en op den schrijver-bekeerling Claes Lagergran. Veel wordt verwacht van den „Birgittaveroin“; het doel daarvan is „katholieke werken uit te geven en op ruimen schaal te verspreiden“. En om de rij te sluiten, kunnen de niet-roomschen wijzen op den liberalen predikant Jacob Knudsen en den schrijver over het heilige land — eveneens predikant — Skovgaard Petersen, allen uit Denemarken.¹⁷⁾

Ten slotte — ook Finland tracht tegenover de invasie

zijn een bezoek waard. Men maakt u dat bezoek nog al makkelijk. Sommige tenminste hebben een halte aan den subway (ondergrondse spoor). Men kan dadelijk van uit den trein, zonder over straat te moeten, in het winkelcomplex komen. Zoo b.v. bij het beroemde warenhuis Wanamaker. Deze winkels hebben het voordeel van de „overzichtelijkheid“. Geen hooggetimmerde kasten deelen de enorme ruimte in kleine winkeltjes, gelijk ten onzent dikwijls. De koopjes, de rommel, vindt men meestal in het sousstratin. Boven staat het betere. Men is er gesorteerd in alle kwaliteiten. Ook het allerfijne en allerduurste ontbreekt er niet. Tal van liften staan er ter beschikking van het publiek. Ook hebben sommige rollende trappen. Ik zag die niet in New-York, wel in andere steden. Maar naar ik hoorde zijn ze er in New-York ook. Dat moet ook wel. 't Is een eigenaardig gevoel, als ge met zoo'n roltrap naar boven gaat. Altijd door is ze in beweging. Plaatst ge u op een trede en blijft ge daar stil staan, dan wordt ge vanzelf op een hoogere verdieping geschoven. Maar dat is het doel niet van dat ding. Neen, terwijl het zich omhoog beweegt, klimt gij de trap op. Gij zijt er dan twee of driemaal zoo snel als anders. De roltrap heeft dit op de lift voor, dat gij geen seconde behoeft te wachten. En even vlug daalt ge aan de andere zijde weer naar een lagere verdieping.

Over het winkelleven in New-York raakt men niet spoedig uitgepraat.

Maar alles behoeft ook niet in de krant. Daarom stap ik met de roltrap van het onderwerp af.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Gebod om volmaaktheid.

W. te A. schrijft me het volgende: „Onlangs hoorde ik zeggen: Wat ik 't meest begeer, is een leven, Heer, vleeloos rein, hier op aarde met U.“ Daar zegt m'n christenhart „amen“ op. En toch — mogen we bidden om de immers onbereikbare volmaaktheid vóór 't sterven? Zou u daarover eens willen schrijven in „De Reformatie“?

Ik kan het me zoo goed begrijpen, dat W.'s hart op de bede in het versje, dat hij hoorde zingen, „amen“ zegt, en dat hij dan onmiddellijk laat volgen een „En toch“...

Er zijn van die dingen, waarin het hoofd het hart niet bijhouden kan. Van die inconsekventies in 't leven, die het verstand maar moedijk aanvaardt kan, en waartegen het toch ook veilig doet niet al te luidte te protesteeren.

Wij belijden, en Gods Woord leert het ons, dat we in dit leven de volmaaktheid niet bereiken zullen. Maar intusschen roept de Wet onzes Gods er om; niet eerst na den dood, maar reeds in dit leven; en niet pas over een jaar of morgen, maar vandaag reeds en vanaf dit eigen oogenblik. Nooit vraagt ze minder dan dat we den Heere onzen God zullen liefhebben met ons gansche hart, met geheel onze ziel, met geheel ons verstand en met al onze krachten. En ze vraagt het ieder oogenblik.

En op dezen eisch van Gods Wet zegt het hart van den geloovige luid en innig „amen“. Zoo als de Wet het wil, zoo begeert het Gods kind. Zoo wil hij het. Met niets minder dan zijn God van hem eischt, is hij tevreden. Waar hij zich naar uitstrekt — dat is geen halve- en geen drie-kwart gehoorzaamheid, maar een volkomen gelijkvormigheid aan den wil zijns Gods. En hij begeert het niet in verre toekomst, om voorloopig nog vrede te nemen met allerlei zonde en gebrek; maar aanstands en zonder uitstel. Zoo als de Apostel Paulus, die zeide: „Niet, dat ik het alreeds gegrepen heb, of alreeds volmaakt ben; maar ik jaag ernaar of ik het ook grijpen mocht.“

van paganistische lectuur uit den vreemde — Barbussa, Zola, Couperus vinden er ingang — te stellen protestantische en roomsche werken van religieuze strekking, al is dan de laatste tijd tamelijk arm en de religie niet veel verder gekomen dan tot de heiligen-legenden van Anni Swan.²¹⁾

K. S.

¹⁾ Jul. Persijn, Kijkjes op de Letterkunde van elders. Noorwegen. Turnhout, Joseph Spichal, z. j. bl. 190.

²⁾ Persijn, a.w. 186, 187.

³⁾ Dr R. C. Boer, Noorwegens Letterkunde in de negentiende eeuw. Haarlem, Bohn, 1922, bl. 223, 224; vgl. Persijn, 154—164.

⁴⁾ Verschenen bij Gylverdal, te Kopenhagen. Zie att. „Noorwegen en Rome“ in Nieuwe Rotterdamse Courant, 17 Febr. 1925, Ochtendblad C.

⁵⁾ Persijn, 88, 89, die abnorme stoffen aangeeft 1848.

⁶⁾ De Boer, a. w. 11—18.

⁷⁾ Zie Dr Is. v. Dijk, Geramen. Werken, over Ibsens Brand en de bijdragen van Dr Born, Meerkerk en Persijn, Dietsche Warande 1906—1907.

⁸⁾ De Boer, a. w. 132.

⁹⁾ Persijn, 120, vgl. Dr Boer, 137, 138.

¹⁰⁾ Persijn 124.

¹¹⁾ De Boer, 166, en vooral Persijn, 144, 145, 148, ook De Boer, 173, over „Gift“, en 174 over Sankt-Hans Fest, De Wereldbld, gaf van „Gift“ een vertaling van M. Meyboom.

¹²⁾ Persijn, 155.

¹³⁾ Aldus de vertaling van Prof. Logeman (Gent). (Bon de studentar).

¹⁴⁾ Persijn, 157. De Boer, 186, 187.

¹⁵⁾ Dr Boer, 212 en Persijn 159.

¹⁶⁾ De Boer, 217.

¹⁷⁾ Dr Boer, 226.

¹⁸⁾ Richard M. Meyer, Die Weltliteratur im Zwanzigsten Jahrhundert, 2e Aufl., Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart und Berlin, 1923, S. 211.

¹⁹⁾ Jaarlijksche Boekenschouw, Lastrum-uitgave, 1924. Deel V, Ned. Boekhuis, Tilburg, enz. bl. 47.

²⁰⁾ Jaarlijksche Boekenschouw, a. w. bl. 40—49.

²¹⁾ Boekenschouw, 36—38.